Täysistunto

Torstai 19.11.2026 klo 16.00—21.43

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 104/2026 vp
Valiokunnan mietintö PuVM 6/2026 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 6/2026 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Mietinnön esittelee puolustusvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Autto. Olkaa hyvä.

Keskustelu

20.22 **Heikki Autto kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puolustusvaliokunnan laatimassa mietinnössä hallituksen esityksestä sotilastiedustelulain ja siihen liittyvien lakien muuttamiseksi on kyse Suomen kansallisen turvallisuuden ja puolustuskyvyn kannalta erittäin tärkeästä lainsäädäntöuudistuksesta. Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut perusteellisesti. Syy tähän on Venäjän aggressiivinen toiminta. Venäjän Ukrainaa vastaan käymä julma hyökkäyssota on osoittanut, että Venäjä on valmis käyttämään sotilaallista voimaa tavoitteidensa saavuttamiseksi ihmisistä ja kansainvälisen oikeuden periaatteista piittaamatta. Venäjän aggressiivisuus ei kuitenkaan rajoitu sotilaalliseen voimankäyttöön. Se käyttää järjestelmällisesti tiedustelua, kyberoperaatioita, sabotaasia, informaatiovaikuttamista ja muuta hybridivaikuttamista tavoitteidensa edistämiseksi. Tällainen toiminta voi kohdistua myös Suomeen ja yhteiskuntamme kriittiseen infrastruktuuriin. Meillä ei ole varaa siihen, että lainsäädäntömme jää jälkeen vihamielisten toimijoiden menetelmistä ja teknologisesta kehityksestä.

Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävillä lakimuutoksilla parannetaan sotilastiedustelun mahdollisuuksia tunnistaa, seurata ja ennakoida Suomeen kohdistuvia uhkia. Uudistuksella kehitetään muun muassa tietoliikennetiedustelun kohdentamista, mahdollistetaan uusi tietojärjestelmätiedustelun toimivaltuus sekä parannetaan viranomaisten välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Myös Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia tukea sotilastiedustelua kehitetään. Suomen turvallisuudesta vastaavilla viranomaisilla on oltava tosiasialliset edellytykset hoitaa tehtävänsä muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Lisäksi Suomen Nato-jäsenyys korostaa entisestään laadukkaan kansallisen tiedustelukyvyn merkitystä. Meidän on kyettävä tuottamaan luotettavaa tietoa oman päätöksentekomme tueksi ja osallistumaan tehokkaasti liittokunnan yhteisen tilannekuvan muodostamiseen.

Arvoisa puhemies! Puolustusvaliokunta on käsitellyt perustuslakivaliokunnan lausunnon erittäin tarkasti ja perusteellisesti. Perustuslakivaliokunta esitti useita valtiosääntöoi-

keudellisia huomioita sekä sääntelyn täsmentämistä koskevia edellytyksiä ja toiveita. Puolustusvaliokunta on käynyt nämä huolellisesti läpi, kuullut asiantuntijoita ja tehnyt mietintöön tarvittavat muutokset ja täydennykset. Haluan korostaa, että kansallisen turvallisuuden vahvistaminen ja perusoikeuksien turvaaminen eivät ole toisilleen vastakkaisia tavoitteita. Suomessa tiedusteluviranomaisten toimivaltuuksien on perustuttava täsmälliseen lainsäädäntöön, ja niiden käyttöä on valvottava tehokkaasti.

Arvoisa puhemies! Samalla on todettava selvästi, että tiedusteluviranomaisten toimivaltuuksien kehittäminen ei saa jäädä vain tähän uudistukseen. Erityisen tärkeää on, että perustuslain kymppipykälän muuttamista koskeva perustuslakivaliokunnan mietintö saadaan ripeästi valmisteltua ja eduskunnan täysistunnon käsiteltäväksi. Tämän mietinnön hyväksymisen jälkeen voimme korjata siviili- ja sotilastiedustelun toimivaltuuksissa tunnistettuja puutteita ja varmistaa, että viranomaisilla on riittävät keinot torjua kansalliseen turvallisuuteemme kohdistuvia uhkia. On keskeisen tärkeää, että muuttuneessa turvallisuusympäristössä meidän on varmistettava, että viranomaisilla on riittävät toimivaltuudet erityisesti vieraiden valtioiden tiedustelu-, vakoilu- ja sabotaasitoiminnan tunnistamiseen ja torjumiseen. Kun on kyse vihamielisen valtion Suomeen kohdistamasta toiminnasta, viranomaisten on päästävä uhkaan kiinni heti sen valmisteluvaiheessa, ei vasta silloin, kun vahinko on jo tapahtunut.

Arvoisa puhemies! Haluan nostaa esiin myös tiedusteluvalvontavaltuutetun aivan keskeisen roolin siviili- ja sotilastiedustelun valvojana. Kun tiedusteluviranomaisten toimivaltuuksia kehitetään, on samalla huolehdittava siitä, että riippumaton laillisuusvalvonta pysyy kehityksessä mukana. Tiedusteluvalvontavaltuutetun ja hänen toimistonsa tehtävät ovat vaativia ja edellyttävät sekä korkeatasoista oikeudellista että teknistä asiantuntemusta. Valvonnan on oltava paitsi riippumatonta myös tosiasiallisesti tehokasta. Tiedusteluvalvontavaltuutetun toimiston riittävä resursointi on välttämätöntä. Puolustusvaliokunta korostaa tätä mietinnössään ja esittää asiasta myös eduskunnan lausumaa.

Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuudesta huolehtiminen edellyttää ennakointia, toimintakykyisiä viranomaisia ja ajantasaista lainsäädäntöä. Tämän lain hyväksyminen on jälleen yksi askel oikeaan suuntaan. Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä myös lain vaikutusten seurantaa ja esittää eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa, jonka mukaan valtioneuvoston tulee antaa puolustusvaliokunnalle selvitys lain toimeenpanosta ja vaikuttavuudesta vuoden 28 loppuun mennessä.

Haluan lopuksi kiittää kaikkia puolustusvaliokunnan jäseniä tämän tärkeän asian perusteellisesta ja rakentavasta käsittelystä. Valiokunnassa vallitsi laaja yhteisymmärrys uudistuksen tarpeellisuudesta. Kuitenkin totean myös, että vasemmistoliitto jätti mietintöön vastalauseen, joka koskee 1. lakiehdotuksen eräitä säännöksiä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

20.27 **Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Kun tiedustelulainsäädäntö tuli voimaan vuonna 2019, maailma oli hyvin erilainen kuin tänään. Sen jälkeen olemme nähneet Venäjän raakalaismaisen hyökkäyksen Ukrainaan, Suomen liittymisen Natoon, kyberuhkien kasvun sekä laaja-alaisen vaikuttamisen yleistymisen. Siksi tämän esityksen lähtökohta on selkeä: tiedusteluviranomaisten toimintakyvyn on pysyttävä muuttuvan toimintaympäristön mukana. Haluamme vahvistaa Suomen kykyä havaita ja tunnistaa kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvia uhkia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tiedustelun tärkein

tehtävä ei ole reagoida jo tapahtuneeseen, vaan tuottaa ennakkovaroitusta siitä, mitä on tapahtumassa. Ennakointi on se asia, missä tiedustelun tulee olla edellä. Juuri ennakkovaroitus antaa valtiolle mahdollisuuden varautua, tehdä oikeita johtopäätöksiä ajoissa ja suojata yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja.

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutoksia erityisesti tietoliikennetiedusteluun. Käytännössä tarkoituksena on mahdollistaa tiedustelun aiempaa tarkempi kohdentaminen. Teknologian kehitys on muuttanut tapaa, jolla viestintä ja tiedonsiirto tapahtuvat. Kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat uhkat liikkuvat yhä useammin tietoverkoissa, eivätkä perinteiset toimintamallit enää aina riitä niiden tunnistamiseen. Samalla säädetään myös uudesta tietojärjestelmätiedustelun toimivaltuudesta. Sen avulla voitaisiin hankkia tietoa Suomessa sijaitsevista tietojärjestelmistä silloin, kun niitä käytetään sotilaalliseen toimintaan tai kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan. Tämä on vastaus siihen todellisuuteen, jossa tietojärjestelmät, viestintäverkot ja digitaalinen ympäristö ovat nousseet keskeiseksi osaksi turvallisuusympäristöämme.

Arvoisa puhemies! Suomi on osa Natoa ja läntistä turvallisuusyhteisöä, mutta se ei poista tarvetta huolehtia omasta kansallisesta tiedustelukyvystämme, päinvastoin. Mitä monimutkaisemmaksi toimintaympäristö muuttuu, sitä tärkeämpää on, että Suomi kykenee muodostamaan oman tilannekuvansa ja tuottamaan omat ennakkovaroituksensa päätöksenteon tueksi. On samalla tärkeää korostaa, että tiedustelutoiminta ei ole rajoittamatonta. Sotilastiedustelulainsäädäntöön sisältyy vahvoja oikeusturva- ja valvontamekanismeja. Siksi toiminta perustuu jatkossakin perusoikeuksien kunnioittamiseen, suhteellisuusperiaatteeseen, vähimmän haitan periaatteeseen sekä riippumattomaan laillisuusvalvontaan. Tiedustelutoiminnan tehokkuuden ja oikeusvaltion vaatimusten on kuljettava käsi kädessä.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on ennen kaikkea kokonaisturvallisuuden vahvistamista. Sen tavoitteena on varmistaa, että Suomi kykenee tunnistamaan vakoilun, hybridivaikuttamisen, kyberuhat ja sotilaalliset riskit ajoissa sekä suojaamaan yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja muuttuvassa maailmassa. Juuri tätä me pienenä valtiona kansainvälisessä maailmassa nyt tarvitsemme. Turvallisuus rakentuu ennakoinnista, tilannekuvasta ja kyvystä toimia ennen kuin riski toteutuu. Juuri tätä kykyä nyt vahvistetaan.

Kannatan esitystä, ja valiokuntien käsittelyn jälkeen tämä kokonaisuus on vielä parempi. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Furuholm, olkaa hyvä.

20.32 **Timo Furuholm vas:** Arvoisa puhemies! Sotilastiedustelulla on keskeinen tehtävä kansallisen turvallisuutemme ja puolustuskykymme kannalta. Samalla on kuitenkin pidettävä huolta siitä, että tiedustelutoimivaltuuksien laajentamisessa huomioidaan tinkimättömästi perusoikeudet, oikeusturva ja viranomaistoiminnan valvonta. Nämä eivät ole kansallisen turvallisuuden vastakohtia, vaan olennainen osa oikeusvaltiota ja kansalaisten luottamusta. Päädyin esittämään tähän sotilastiedustelulakiin kolmea muutosta, jotka koskevat tietoliikennetiedustelun ilmoitusvelvollisuutta, kansainvälistä tiedusteluyhteistyötä sekä telekuuntelun aloittamista kiireellisissä tilanteissa. Muuten hyväksyn mietinnön sellaisenaan.

Ensimmäinen kysymys koskee tietoliikennetiedustelun ilmoitusvelvollisuutta. Voimassa olevassa lainsäädännössä lähtökohtana on, että henkilölle ilmoitetaan jälkikäteen häneen kohdistuneesta tiedustelusta tietyin edellytyksin. Hallituksen esityksessä ilmoitusvel-

vollisuudesta halutaan pitkälti luopua tietoliikennetiedustelun osalta. Tätä perustellaan muun muassa muilla käytettävissä olevilla oikeusturvakeinoilla. Ongelma on kuitenkin se, että mahdollisuus tehdä kantelu tai tutkimispyyntö ei käytännössä korvaa tietoa siitä, että tiedustelua on ylipäätään tapahtunut. On myös syytä muistaa, että nykyinenkään ilmoitusvelvollisuus ei ole ehdoton. Ilmoittamista voidaan jo nyt lykätä tai se voidaan jättää kokonaan tekemättä esimerkiksi kansallisen turvallisuuden sitä edellyttäessä. Siksi katson, että nykyinen sääntely tarjoaa perustellun tasapainon tiedustelutoiminnan tarpeiden ja yksilön oikeusturvan välille.

Toinen kysymys liittyy kansainväliseen tiedusteluyhteistyöhön. Suomen turvallisuus rakentuu entistä vahvemmin myös yhteistyölle kumppanimaidemme kanssa, ja tämä koskee luonnollisesti myös sotilastiedustelua. Hallituksen esityksessä ehdotetaan kuitenkin poistettavaksi nykyinen rajaus siitä, mihin tiedustelumenetelmiin ulkomainen virkamies voi osallistua Suomen alueella. Puolustusvaliokunta on mietinnössään täsmentänyt ulkomaisen virkamiehen avustavaa roolia sekä suomalaisen viranomaisen ohjaus- ja valvontavastuuta. Nämä ovat tarpeellisia tarkennuksia. Pidän silti perusteltuna, että laissa säilytetään myös selkeä rajaus niistä tiedustelumenetelmistä, joiden käyttöön ulkomainen virkamies voi osallistua. Kun kyse on Suomen alueella tapahtuvasta viranomaistoiminnasta ja mahdollisesti hyvinkin pitkälle yksilön perusoikeuksiin puuttuvista menetelmistä, toimivaltuuksien rajojen oltava mahdollisimman yksiselitteisiä.

Kolmas kysymys koskee telekuuntelun aloittamista ilman tuomioistuimen ennakkolupaa kiireellisissä tilanteissa. Tiedustelutoiminnassa voi tulla vastaan tilanteita, joissa päätöksiä on tehtävä nopeasti. Telekuuntelu on kuitenkin poikkeuksellisen voimakkaasti yksityisyyteen ja luottamuksellisen viestin salaisuuteen puuttuva menetelmä: siinä on kysymys nimenomaan viestinnän sisällön kuuntelemisesta. Tästä syystä tuomioistuimen ennakkovalvonnalla on erityisen suuri merkitys. Perustuslakivaliokuntakin on aikaisemmassa käytännössään korostanut tuomioistuimen lupaa telekuuntelun edellytyksenä. Nyt käsiteltävässä asiassa valiokunta on poikkeuksellisesti hyväksynyt toisenlaisen ratkaisun, mutta sekään ei tarkoita, että meidän olisi välttämätöntä laajentaa toimivaltuuksia tällä tavalla. Lisäksi Helsingin käräjäoikeudessa on jo nykyisin valmius käsitellä kiireellisiä tiedusteluasioita. Siksi olisin toivonut huomattavasti perusteellisempaa arviota siitä, miksi juuri telekuuntelussa olisi välttämätöntä poiketa tuomioistuimen ennakkoluvan vaatimuksesta.

Arvoisa puhemies! Lopulta kysymys on siitä, miten onnistumme sovittamaan yhteen kansallisen turvallisuuden tarpeet ja oikeusvaltion periaatteet. Tiedustelutoiminnan on oltava tehokasta, mutta samalla sen toimivaltuuksien on oltava tarkkarajaisia, perusteltuja ja asianmukaisesti valvottuja. Tämä on huomioitu valiokunnan mietinnössä kahtena yksimielisenä lausumana, joiden tavoitteena on lain tarkoituksenmukaisuuden seuranta ja valvontaviranomaisten resurssien riittävyys.

Kiitän valiokuntaa perusteellisesta työstä tämän mietinnön eteen, ja ehdotan lopuksi, että lakiehdotukset hyväksytään vastalauseen mukaisina.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

20.37 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Edustaja Furuholm on jättänyt valiokunnan mietintöön perustellun ja maltillisen pykälävastalauseen, jossa esitetään muutamia perusoikeuksien turvaamiseksi perusteltuja muutos- ja rajausehdotuksia. Näin ollen kannatan edustaja Furuholmin tekemää ehdotusta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Autto, olkaa hyvä.

20.37 **Heikki Autto kok:** Arvoisa puhemies! Tosiaan Suomessa on ollut perinteisesti hyvin vaatimattomat tiedusteluvaltuudet, ja kyllä mielestäni tämä tiedusteluvaltuuksien täysin välttämätön lisääminen ja viranomaisten toimintaedellytyksien parantaminen on edelleen varsin maltillista etenemistä. Tästä tiedusteluun liittyvästä teemastahan on käyty varsin korkeatasoista julkista keskustelua, johon on osallistuttu esimerkiksi aiempia presidenttejä myöten, ja tuossa keskustelussa on tuotu esiin toisaalta ne haasteet, jotka meidän kaltaisen legalistisen yhteiskunnan tiedustelumahdollisuuksiin liittyvät, ja toisaalta sitten liittolaismaiden erilaisesta oikeuskulttuurista johtuvat mahdollisuudet toimia vapaammin. Tuossa edustaja Furuholm puheenvuorossaan nosti esiin kysymyksen siitä, että jos liittolaismaan viranomainen toimii Suomessa, niin silloin tietysti tulee toimia Suomen viranomaisten ohjauksessa, ja näinhän tässä tapauksessa tuleekin olemaan.

Kaiken kaikkiaan nämä toimivaltuudet, joita viranomaiset tässä saavat, ovat hyvin tarkkarajaisia ja perusteltuja mietinnöstäkin ja hallituksen esityksestä käyvin aivan ilmeisin perustein, ja ne ovat myös valvottuja. On tärkeää todella korostaa sitä, että tiedusteluvalvontavaltuutettu on riittävästi resursoitu, että hän pystyy näistä tehtävistään suoriutumaan.

Haluan ehkä vielä lisätä tähän keskusteluun — tätäkin kansalaiset varmasti seuraavat — siitä huolesta, että tiedusteluviranomaisemme olisivat niin hyvin resursoituja, että heillä olisi mahdollisuus alkaa sivullisia suomalaisia seuraamaan niin, että suomalaisten perusoikeudet jotenkin voisivat edes teoriassa vaarantua. Sellaisesta kyllä huoli pois. Mielestäni meidän tulee resursoida voimakkaasti meidän kansallisesta turvallisuudesta vastaavia viranomaisia, jotka näitä tiedusteluvaltuuksia saavat, ja valitettavasti elämme sellaista maailmanaikaa, jossa meille vihamielisten tahojen toiminta on niin aktiivista, että kyllä se viranomaisten toiminta kiinnittyy heihin. Suomalaisten ei tarvitse olla huolissaan siitä, että joutuisivat syyttä minkäänlaisen tiedustelutoiminnan kohteeksi.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.